

Rūdolfs Rubenis, Mg.hist.

Latvijas Universitātes Muzeja krājuma glabātājs

Akadēmiskās paukošanās ekipējums

Studentu korporāciju fundamentāls stūrakmens ir akadēmiskā paukošana¹, kas turpina eksistēt daudzās Eiropas valstīs, tajā skaitā Latvijā. LU Muzeja krājumā pastāvīgi glabājās akadēmiskās paukošanās vēdera bruņas (nepilnā takelāža), aizsargcimds (stulms) un aizsargķivere, ar kuru savulaik paukoja latviešu studentu korporācijas *Fraternitas Cursica* locekļi savā Sidnejas kopā, Austrālijā 1960. gados.

Akadēmiskās paukošanās ekipējuma raksturojums

Akadēmiskās paukošanās ekipējums LU Muzeja krājumā (Foto: Rūdolfs Rubenis)

1947. gada 7. maijā Pinnebergā, Rietumvācijā trimdas latviešu dibinātās studentu korporācijas *Fraternitas Cursica*² akadēmiskās paukošanās ekipējums nonāca LU Muzejā pastāvīgā glabāšanā pirms aptuveni desmit gadiem, kad to nodeva pašas korporācijas *Fraternitas Cursica* biedrs (komiltonis) Mārtiņš Taurītis. Pats akadēmiskās paukošanās ekipējums nonāca

Austrālijā, kad pēc 1949. gada oktobra daļa *Fraternitas Cursica* locekļi izceļoja no Rietumvācijas uz ASV, Kanādu un Austrāliju, izveidojot savas kopas šajā trimdas mītnes valstīs. M. Taurītis nolēma nodot savas studentu korporācijas vissenāko akadēmiskās paukošanās ekipējumu pēc sava vecbiedra (filistra), vēsturnieka un Latvijas Nacionālās enciklopēdijas galvenā redaktora **Valtera Ščerbinska** ieteikuma. V. Ščerbinskis regulāri uzsver studentu akadēmisko mūža organizāciju kultūrvēsturisko nozīmi Latvijas vēsturē, kas izpaužas ar pašu organizāciju priekšmetu nodošanu pastāvīgā glabāšanā un popularizēšanā

¹ Zemītis, Guntis. Korporācijas priekšvēsture un tās atspulgi mūsdienās. No: Grigorjeva, Sandra (galv. red.). *Universitas (P!K! 100): Scientiae et Patriae (111/2019)*. Jelgava: Jelgavas tipogrāfija 33. lpp.

² Ščerbinskis, Valters (sast.). *Uzticīgi draugam: Latvijas studējošo slēgtās mūža organizācijas*. Rīga: Prezidiju Konvents. 2010, 69. lpp.

muzejiem. Tas tiek pamatots, ka ir **jāizglīto plašāks sabiedrības loks** par šīm slēgtajām, akadēmiskajām un sabiedriskajām organizācijām.³

Akadēmiskās paukošanās inventāra nepilnā takelāža ir darināta no melna auduma, kam nāk klāt brūnas ādas sikсна, stulms no ādas un ķivere no metāla sejas restes, ādas apkakles un koka pārsega. Vienīgi iztrūkst akadēmiskās paukošanās rapieris un biežā auduma apsienamais kakla sargs, kas nav LU Muzeja krājumā. Akadēmiskās paukošanās pilnais ekipējums sastāv no krūšu bruņām (pilnās takelāžas) vai nepilnās takelāžas, ķiveres, kakla sarga, stulma, cimda un rokas locītavas saites. Mūsdienās studentu korporāciju akadēmiskajā paukošanā par stulmu sauc nevis aizsargcimdu, bet gan rokas apakšdelma aizsargu no bieža auduma, ko uzvelk un piestiprina no elkoņa līdz plaukstas locītavai. Pati rapieru cīņa var notikt ar atsegtiem pleciem un krūtīm, bet ar nosegtu kaklu un galvu. Arī var notikt ar nosegtām krūtīm. Nepilnās takelāžas nēsāšana rapieru cīņā ir **obligāta prasība** biedru kandidātiem, lai nokārtotu akadēmiskās paukošanās gala eksāmenu, paukojot ar 3 labākajiem un pieredzējušiem paukotājiem no savas studentu korporācijas. Nav svarīgi, vai biedru kandidāts zaudē vai uzvar kādā no 3 rapieru cīņām. Viņam ir jāpierāda savas akadēmiskās paukošanās prasmes, lai apliecinātu savu piederību pie savas studentu korporācijas un gatavību **aizstāvēt tās godu**, ja to aizskar no citas studentu korporācijas puses.⁴

Akadēmiskās paukošanās izcelsme

Akadēmiskā paukošanās radusies **vācu aristokrātiskajā sabiedrībā** 19. gs., kad vācu aristokrāti izvēlējās aizstāvēt savu cieņu un godu bez rupjas lamāšanās un kaušanās. Tajā vietā viņi izvēlējās cīņu ar aukstajiem ieročiem (uzasinātajiem rapieriem), kur pretinieki, izdarot cirtienus, izdarīja savstarpēju izlīgumu un savu slikto vārdu paņemšanu atpakaļ. Cieņas un goda aizsargāšana, izmantojot rapierus tajā laikā bija brīvības izpausme, kas radās Franču revolūcijas radītajā nacionālisma vilnī visā Eiropā.⁵ Vācu korporanti pārņēma akadēmisko paukošanu, lai aizstāvētu savu cieņu un godu, iesaistoties savstarpējās rapieru cīņās. Paši paukotāji bija apģērbti pilnā takelāžā, virs kuras uzvilka metāla bruņukreklu vai bieža auduma pārvalku, kā arī kakla sargu no bieža auduma apvalka. Ķiveres vietā bija metāla aizsargbrilles un deguna aizsargs, kas aizsargāja acis un degunu no rapieru cirtieniem. Šādas rapieru cīņas

³ Pozņaka, Annija., Rubenis, Rūdolfs. *Neaizmirstamās biogrāfijas: Rūdolfs Jurciņš un Beveronija*. Rīga: LU Muzejs. 2021. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/56580>

⁴ Jaks, Pauls. *Paukošanās tradīcijas uzturēšana ir katra burša pienākums*. No: Grigorjeva, Sandra (galv. red.). *Universitas: Scientiae et Patriae* (113/2020). Jelgava: Jelgavas tipogrāfija, 21. lpp.

⁵ Tenbergs, Atis. *Akadēmiskā paukošanās: referāts*. Rīga: studentu korporācija *Latvia*. 2013, 5. lpp.

beidzās ar uzplēstu pieri, vaigu vai pakausi, ko tajā laikā uzskatīja par vīrišķības pazīmi: retas grezno vīrieti.⁶

Baltijā pirmoreiz rapieru cīņas notika **Tērbatā**, Vidzemes guberņā, kur Kurzemes guberņas vācbaltiešu studentu korporācijā *Curonia* (dibināta 1808. gadā) izmantoja arī uzasinātos rapierus, kā arī savas studentu korporācijas trikolora apsēju ap paukotāja vidukli. Rapieru cīņas ar uzasinātajiem rapieriem bija aizliegtas, jo, piemēram, Getingenes universitātē, Vācijā par pieķeršanu varēja eksmatrikulēt no studijām. Arī pati Tērbatas Universitātes vadība pievērsa uzmanību, vai tiek organizētas uzasināto rapieru cīņas.⁷

Curonia piemēram sekoja arī latviešu studentu korporācija *Lettonia*, kas aktīvi iesaistījās uzasināto rapieru cīņās ar vācbaltiešu korporantiem, lai panāktu **latviešu korporantu akadēmiskās līdztiesības izcīnīšanu** akadēmiskajā vidē. Laikposmā no 1882. līdz 1890. gadam *Lettonia* piedalījās 291 rapieru cīņās ar visām vācbaltiešu studentu korporācijām - *Curonia*, *Fraternitas Rigensis*, *Estonia* un *Livonia*. Letoņi panāca, ka latviešu korporantu akadēmiskā līdztiesība tiek atzīta no vācbaltiešu korporantu puses. *Fraternitas Cursica*, būdama *Lettonia* tiesiskā aizbildne (komāna garants), pašsaprotami, pārņēma akadēmiskās paukošanās tradīciju, ievērojot tiesiskās saistības ar *Lettonia*, trimdas laikā, ko turpina kopt pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas. Mūsdienās rapieru cīņas Igaunijā un Latvijā turpinās ar neuzasinātajiem rapieriem, bet Polijā un Vācijā turpina paukot pēc 19. gs. tradīcijām – ar uzasinātajiem rapieriem.⁸

Akadēmiskās paukošanās kā sporta veids

Igaunijā un Latvijā akadēmiskā paukošana ne tikai ir goda lieta, bet arī **sporta veids**. Abās valstīs studentu korporācijas reizi gadā organizē akadēmiskās paukošanās turnīrus – Latvijas mēroga notiek latviešu studentu korporācijas *Fraternitas Lataviensis* organizētais akadēmiskās paukošanās turnīrs, bet Baltijas mērogā puskorporatīvās Igaunijas studentu apvienības (*Eesti Üliõpilaste Selts*) organizētais Tartu akadēmiskās paukošanās turnīrs. Abos turnīros dalību drīkst ņemt tikai korporanti, kuri ir sekmīgi nokārtojuši akadēmiskās paukošanās eksāmenu. Katra korporanta dalība turnīros tiek saskaņota ar paša studentu korporācijas akadēmiskās paukošanas instruktoru (*magister paucandi*), kurš uzņemas korporanta fizisko un psiholoģisko

⁶ Melbārdis, Alberts. *Divkauju vesture*. Studentu korporācija *Latvia*, 8.-9. lpp.

⁷ Metso, Tiina. *German influence on Estonian and Baltic German Corps traditions in Tartu/Saksa mojust eesti ja baltisaksa korporatsioonides Tartus*. Tallinn: Acta Historica Tallinnesia. 2004, page 3

⁸ Tenbergs, Atis, 7. lpp.

sagatavošanu turnīram. Turnīros liela priekšrocība ir korporantiem, kuriem ir talants un liela pieredze akadēmiskajā paukošanā.⁹

Akadēmiskās paukošanās turnīri ir sadalīti divās daļās – **apakšgrupas turnīrā un izslēgšanas turnīrā**. Turnīrs sākās ar apakšgrupas turnīru, kur dalību ņem, piemēram, 16 korporanti no dažādām studentu korporācijām. Turnīra tiesneši sadala 16 korporantus pa 4 apakšgrupām, kur katrā apakšgrupā ir 4 korporanti. Visiem korporantiem ir jāsacenšas savā starpā, lai pēc iespējas izcīnītu 1. vai 2. vietu. Ja kāds ierindojās 1. vai 2. vietā savā apakšgrupā, tiem tiek dotas tiesības kvalificēties izslēgšanas turnīram. Savukārt tie, kuri ierindojās 3. vai 4. vietā, tiem neļauj kvalificēties izslēgšanas turnīram, citiem vārdiem runājot, izstājās no turpmākas dalības turnīrā.¹⁰

Izslēgšanas turnīrā dalību ņem 8 labākie paukotāji no visiem 16 dalībniekiem, kuri savstarpēji cīnās par tikšanu līdz izslēgšanas turnīra noslēdzošajai kārtai – finālam. Izslēgšanas turnīrs ir sadalīts 4 posmos – 1. posms ir ceturtdaļfināls, 2. posms pusfināls, 3. posms cīņa par 3. vietu un 4. posms fināls.¹¹

Ceturtdaļfinālā ir 4 rapieru cīņas ar 2 paukotājiem katrā. 4 uzvarētāji kvalificējās uz pusfinālu, bet 4 zaudētāji izstājās no turnīra pilnībā. Pusfinālā ir 2 rapieru cīņas ar 2 paukotājiem katrā, kur tiek izšķirta kvalificēšanās finālam vai cīņai par 3. vietu. Pusfinālā jābūt 2 uzvarētājiem un 2 zaudētājiem, un izstāšanās nav iespējama. Uzvarētāji kvalificējās finālam, bet zaudētāji cīņai par 3. vietu. Kad noslēdzās pusfināls, sākās cīņa par 3. vietu, kam seko fināls. Cīņā par 3. vietu tiek izšķirts, kurš iegūs 3. vietu un 4. vietu. Kad cīņa par 3. vietu noslēgusies, uzvarētājs iegūst 3. vietu, bet zaudētājs 4. vietu. Seko akadēmiskās paukošanās turnīra fināls. Finālā piedalās 2 labāki no visiem 16 turnīra paukotājiem, kuri iesaistās cīņā par akadēmiskās paukošanās turnīra čempiona titulu. Finālā uzvarētājs izcīna 1. vietu un visa akadēmiskā paukošanās turnīra čempiona titulu, bet zaudētājs 2. vietu un visa akadēmiskā paukošanās turnīra vicečempiona titulu. Tiek apbalvots arī **labākais biedru kandidāts**, kurš visā turnīrā, neatkarīgi no dalības apakšgrupas vai izslēgšanas turnīrā, ir spējis parādīt lielisku prasmi akadēmiskajā paukošanā, ko tiesneši ļoti novērtē kā nozīmīgas uguns kristības turpmākiem panākumiem nākamajos turnīros. Gan *Fraternitas Lataviensis*, gan Tartu akadēmiskās paukošanās turnīri noslēdzas ar

⁹ Jaks, Pauls, 20.-21. lpp.

¹⁰ *Fraternitas Lataviensis* Paukošanās turnīra nolikums 2014.12.01, 2. lpp.

¹¹ Turpat, 2. lpp.

apbalvošanu, kam seko **svētku mielasts** pašā turnīru organizētāju namā – Latvijā *Fraternitas Lataviensis* namā, bet Igaunijā *Eesti Üliõpilaste Selts* namā.¹²

Svarīgi atzīmēt, ka pēdējos akadēmiskās paukošanās turnīros 2019. gadā (*Fraternitas Lataviensis* un *Eesti Üliõpilaste Selts*) *Fraternitas Cursica* ierindojās 3. vietā no visiem 16 dalībniekiem visā turnīrā (1. un 2. vietu 2019. gadā apmainīja studentu korporācijas *Latvia* un *Fraternitas Cursica*), tādējādi kļūstot par trešo spēcīgāko akadēmisko paukotāju Latvijas un Baltijas mērogā.

Izmantotie avoti un literatūra

Studentu korporāciju dokumentālie materiāli

1. *Fraternitas Lataviensis* Paukošanās turnīra nolikums 2014.12.01, 5 lpp.;
2. Melbārdis, Alberts. *Divkauju vesture*. Studentu korporācija *Latvia*, 1.-17. lpp.

Periodika

1. Jaks, Pauls. *Paukošanās tradīcijas uzturēšana ir katra burša pienākums*. No: Grigorjeva, Sandra (galv. red.). *Universitas: Scientiae et Patriae* (113/2020). Jelgava: Jelgavas tipogrāfija, 20.-21. lpp.

Zinātniskās publikācijas

1. Metso, Tiina. *German influence on Estonian and Baltic German Corps traditions in Tartu/Saksa mojust eesti ja baltisaksa korporatsioonides Tartus*. Tallinn: Acta Historica Tallinnesia. 2004, pages 1-14;
2. Zemītis, Guntis. Korporācijas priekšvēsture un tās atspulgi mūsdienās. No: Grigorjeva, Sandra (galv. red.). *Universitas (P!K! 100): Scientiae et Patriae* (111/2019). Jelgava: Jelgavas tipogrāfija. 30.-34. lpp.;
3. Pozņaka, Annija., Rubenis, Rūdolfs. *Neaizmirstamās biogrāfijas: Rūdolfs Jurciņš un Beveronija*. Rīga: LU Muzejs. 2021. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/56580>
4. Ščerbinskis, Valters (sast.). *Uzticīgi draugam: Latvijas studējošo slēgtās mūža organizācijas*. Rīga: Prezidiju Konvents. 2010, 199 lpp.;
5. Tenbergs, Atis. *Akadēmiskā paukošanās: referāts*. Rīga: studentu korporācija *Latvia*. 2013, 11 lpp.

¹² Turpat, 2. lpp.